

az öröm még nagyobb legyen, a Ferenc ~~utónevét~~ mellé megkapta az Alajos és a Márton utóneveket is. Keresztanyja Gróber Sándorné /édesapja öccsének felesége/ Knezić Irén Anna Szidónia¹ lett, a vértanú tábornok fiatalabb leánya.⁵⁸

Elemi iskolai és gmnáziumi tanulmányait Egerben kezdte és fejezte be. Ezt követően beiratkozott az ugyancsak a szülővárosában működő jogakadémiára, amit sikerrel fejezett be. Reá várt /volna/ a megye egyik legismertebb vaskereskedésének üzemeltetése és a szőlőbirtok fejlesztésének irányítása. Ezt azonban csak édesapja halála után tehetette meg. Jogi diplomájának birtokában, hasonlóan unokabátyjához: Gróber Ivánhoz /Gróber Sándor és Knezić Irén fiához/ egyéves önkéntesnek jelentkezett a 12. /egykor Magyarország nádora, ekkor Albert Edward/ huszárezredbe, ahol szolgálatát 1890-ben kezdte meg.⁵⁹

Levéltárban fellelt anyagában, amely német /osztrák-német/ nyelven maradt ránk, s amelynek megnevezése Kvalifikations-liste, tulajdonképpen katonai szolgálatának leírása, "anyakönyve": " ... Egerben, az egri járásban, Magyarországon született 1870. március 1-én, vallása római katolikus. Kereskedő fiúgyermek, 3 éves jogi tanulmányokat folytatott. Szolgált a cs. és k. közös hadseregben, mégpedig ténylegesen: 1890. október 1-től 1891. szeptember 30-ig, majd tartalékosként 1891. október 1-től december 30-ig. 1891. évben tartalékos tiszti vizsgát tett megfelelő eredménnyel ...".⁶⁰

Magánviszonyairól szóló "kvalifikációról" a következők érdemelnek figyelmet: " ... gazdálkodó évi 3000 Korona jövedelemmel, pénzügyi viszonyai rendezettek ...". Ez így is van rendjén, ugyanis a fiatal, tevékeny, munkaszerető és értelmes fiatalember, az immár jogvégzett Gróber /III./ Ferenc a család szőlőbirtokán és feltehetően édesapja által is már bérelt káptalani tulajdonú szántó és főleg szőlő művelésével igen jelentős jövedelemre tehetett szert. /Feltételezhetően az évi 3000 Korona jövedelem a ráeső részesedés lehetett./ Ezen túl gondoskodnia kellett szüleiről és testvéreiről, mégpedig évi járadék hányad, illetőleg az iskoláztatás, személyes igények költségeinek biztosításával. A fiatal gazdálkodó által irányított gazdaság évi bruttó hozama kb. 100,000 Korona lehetett, ami hatalmas összeg volt ekkor!

Figyelembe veendő az is, hogy édesapja életének végéhez közeledett, melynek következtében mind nagyobb mértékben vonta be fiát birtokainak és a bérlemények, sőt a vaskereskedés irányításába, igazgatásába.

Kvalifikációs "listájának" második oldalán olvasható bejegyzés részletesen tájékoztat Gróber /III./ Ferenc katonai szolgálatáról:

" ... 1891. március 31-én kinevezték címzetes tizedesnek a 12. /Albert Edward velszi herceg/ huszárezredhez, s miután megfelelő eredménnyel tiszti vizsgát tett, 1892. január 1-vel előlépett hadnagygyá.
 ". Parancsnokai, előljárói így vélekedtek róla: " ... Nyelvismerete: magyarul tökéletesen beszél és ír. Németül jól beszél és ír. Országismeretei: Felső-Magyarország, Hajdú-Bihar és Gömör vármegye, Galícia keleti része, hadgyakorlatok folytán. Különös ügyessége: tornász, vívó, úszó. Jellemtulajdonságai: szilárd jellem, vig kedélyű, jó szellemű képességgel és felfogással bír, mint szakasziparancsnok jól alkalmazható, jó lovas, mint parancsörtsiszt jól megfelelt. Jelen hatáskörén kívül parancsörtsisztként alkalmazható ... igen szolgálatbuzgó ... előljárói iránt engedelmes, kötelességszerűen nyílt, igen figyelmes és ragaszkodó, egyenrangúakkal szemben barátságos, alárendeltekkel szemben szigorú, de róluk gondoskodó ... jó bajtárs, csak jó társaságban forog. Jellemzése így folytatódik a következő lapon: "... Egészségi viszonyai: magas, szikár, erős termetű, egészséges, minden fáradalmak elviselésére békében és háborúban alkalmas ...". A harmadik oldalon az előbbiekkal ellentétben íme ezeket rögzítették: " ... az ez évi fegyvergyakorlaton részt vett és megfelelt, esetleges tánylésítésre nem alkalmas ...".⁶¹ A jó, sőt a nagyon jó minősítés ellenére miért nem volt alkalmas Gróber /III./ Ferenc a hivatásos tiszti pályára? A valóságos /és igaz/ okot a kvalifikációs listához csatolt "Toldalék" tartalmazza. Ime: " ... A szolgálati kötelesség teljesítése után saját kérésére szolgálaton kívüli viszonyba ... ". Ez a záradék megjelent a z 1904. évi Rendeleti Közlönyben is.⁶²

maz

Áttekintve a Gróber-Pillesz család leszármazottainak történetét megállapítható, hogy csak elvétve választották a hivatásos katonai pályát /Gróber Gyula/, de a férfiak többsége -diplomával a zsebükben- kötelességüknek tartották, hogy egyéves önkéntesi tanfolyamot végezve, tartalékos tiszti vizsgát tegyenek, és a legalaposabban készüljenek fel ezzel kapcsolatos kötelmeik teljesítésére, figyelemmel arra is, hogy minden hadgyakorlaton is részt vegyenek. E magatartásuk, gondolkodásuk a hazához való hiánytalan és példás viszonyuk kétségtelen bizonyítéka, amelyben -ha nem is látványos külsőségekkel- "benne volt" mindig is az egykori hős és vértanú tábornok iránti tisztelet és elkötelezettség.

A Gróber-Pillesz családalapítók leánygyermekai gyakorta kötötték életüket hivatásos katona sorsához, vállalva az azzal járó rendszeres egyedüllétet, a lakhelyváltoztatást. Pl.: Gróber Gizella, theiszbucki Niemtsik Ilona, Wolff Anna, Wolff Irma, perlaki Perlaky Klára, Leide Jolán, Gróber Jolán.

Az első világháború alatt hiányosan megjelenő név- és rangkönyvek egyikében sem lehet találkozni Gróber /III./ Ferenc huszárhadnagy nevével. Bizonyosra vehető, hogy nem volt közvetlen részese a hadieseményeknek. Hasonlóan Gróber Iván unokaöccséhez, ő is "termelő tevékenységével szolgált" mind a hadinép, mind pedig a hátszág népének ellátását, erőfeszítései¹ khez mérten enyhítve a háború okozta országos méretű gondokat, amindinkább mélyülő nincsetel szegénységet, a mind zsugorodóbb falatnyi kenyér hiányát!

Gróber /II./ Ferenc, a tartalékos huszárhadnagy édesapja 66 éves korában, 1896. február 27-én elhunyt.⁶³ E szomorú tényt fia Gróber /III./ Ferenc jelentette be az anyakönyvi hivatalba. Az elhunyt foglalkozásának megnevezése: kereskedő-birtokos. Ez azt is jelenti, hogy Gróber /II./ Ferenc nem csupán vaskereskedését /és az ahhoz kapcsolódó műhelyeket/ bővítette felesége örökségének révén is, hanem jelentősebb földesvagyonát is gyarapította, pontosabban megvetette az alapját földbirtokai gyarapításának. A leszármazottak szerint a XIX. század végére Gróber /II./ Ferenc már számottevő szőlőbirtokkal rendelkezett, szántóterületeket inkább a káptalantól bérelt!

Gróber /II./ Ferenc halálát követően fia átvehette a vármegye és a város legrégebb és leginkább prosperáló vaskereskedésének tulajdonát és irányítását, nemkülönben a saját tulajdonú földesingatlan /szőlőbirtok/ és a bérlemények munkálatainak szervezését, fejlesztésük tennivalóin² k kimunkálását.

Eger szőlő- és borkultúrájáért

A két nyugállományú tábornok által összeállított családtörténeti munkát tanulmányozva, kritikai ellenőrzésnek folyamatában gyakran felvetődött a kételyektől sem mentes gond: miért nem írtak azokról a Gróber leszármazottakról, akik oly' sokat tettek azért, hogy szőlőművelésük és borvegyészetük szakadatlan kísérletező-fejlesztő munkásságukkal világhíressé tették városukat. Magyarán: nevükhöz kapcsolható a vörös borfajták "kinemesítése", közöttük is a bikavér megteremtése. /Ugyanakkor szinte megszállott tüzetességgel tárták fel a katona-leszármazottak³ különösen is a hivatásosokat. Igaz, ők is hivatásosok voltak, és példaképük volt a vértanú 48-as tábornok!/
¹ Tekintettel arra, hogy Gróber /II./ Ferencnek tekintélyes szőlőbirtoka is volt, őt is érzékenyen érintette a XIX. század második felében-utolsó harmadában bekövetkezett filoxeravész, amely ésszel alig felfogható pusztítást végzett a Heves vármegyei szőlőbirtokokon, városunk környékén is. A korabeli újságok híradásai szerint Egerben sé környékén alig maradt ép szőlőültetvény. A szőlősgazdák, elsősorban a

tőkeerős nagyobb birtokosok kénytelenek voltak hozzáfogni a rekonstrukcióhoz, legalábbis olyan fokon, amely választ ad a minőségi fejlesztés kérdéseire és a költségek feltérképezésére. Azt Gróber /II./ Ferenc /és Gróber Jenő, Gróber Sándor és Knezic Irén Anna Szidóniav fia/ ismarta -tapasztalatból is-, hogy a filoxerajárvány előtt a "legkapósabb és immunitást szerzett" borszőlő-fajta az oportó, a kadarka, a kékfrankos és a nagyburgundi volt. Érdeklődésüknek eredményeként eléggé tájékozottak voltak a francia szőlőfajták terén. Arra a gondolatra jutottak, különösen is Gróber /II./ Ferenc, hogy helyes lenne a franciaországi nemes szőlőfajtákat itthon meghonosítani és azokkal felfrissíteni a hazai szőlőállományt. Így köthető nevükhöz és munkásságukhoz a medoc noir, a cabernet, a merlot, a sauvignon meghonosításának kezdeményezése, illetve az új francia és a "hagyományos" hazai kadarka, oportó, kékfrankos és a nagyburgundi fajták "házasításának" /borvegyészetének/ eredményeként az egri és nagy hírű sötétvörös borféleségek meghonosítása.

Az egri bikavér -eddiggi ismereteink szerint- egy 1851-ben kiadott nyelvészeti munkában látott először napvilágot. Sokan arra esküsznek, hogy ez a bor-megnevezés Gárdonyi Gézától, a hazai neveléstörténet egyik kiemelkedő személyiségétől származtatható. Sugár István, Eger múltjának szorgos és értő kutatója szerint: "... A filoxera vész előtti időszakban, a XIX. század során kialakult, s leírt vörösbor készítés alapelveinek korszerű továbbfejlesztése eredményeként alakult ki Gróber Ferenc szőlőbirtokos pincészetében a mai értelemben vett bikavér. Az a tény, hogy Gróber Ferenc nevéhez köthető ennek a világhírűvé lett egri borkülönlegességnek a megteremtése, nemcsak családi hagyományként volt kutatásaim során megállapítható, de a Szőlészeti Kutató Intézet egri Kísérleti Gazdaságának tudományos munkatársa, Csizmazia József is már 1957-ben ezt megállapította. Azon a tényen, hogy Eger egyik legjelentékenyebb szőlőbirtokosának kezén alakult ki a bikavér, nem lehet csodálkozni, mert Vincze István által mintegy megszabott feltételek Gróbernél kimunkálódtak a legnagyobb fokon, a megkívánt több szőlőfajta termelésére alkalmas kiterjedésű birtok, kellő tőke, jó gazdasági felszerelés és korszerű ismeretek ... Gróber és társainak az érdeme egyébként, hogy a filoxera utáni újjátelepítés során, amikor a fehér bort adó fajták háttérbe szorították a vöröset, az utóbbi kultúráját nemcsak felkarolták, szorgalmazták és gazdaságuk révén azt tovább is fejlesztették".⁶⁴

Bizonyítékként érdemes megidézni Gróber Ferenc és Fiai Kereskedés 1866. évi reklámjának egy nem terjedelmes részletét. Ime: 1 cylinder /palackozott/ régi bor 18 kr., jó asztali siller bor 30 kr., közön-

séges veres bor 30 k⁷, finom siller 44 k⁷, kitűnő fehér 54 kr., kitűnő veres bor 70 kr., kitűnő veres peccsenyebor 90 kr., és a 10 éves szilvórium palackozva 1 frt. Ezekon kívül üvegbetét fizetendő 10 kr., amely palackokat vissza is váltották. Ugyanakkor 3 akó régi bor 10 frt-ba került.⁶⁵

A hirdetés szövegéből több következtetés is levonható. Mindezekelőtt az, hogy a Gróber Ferenc és Fiai Kereskedés többségében vörös borokat hozott forgalomba. A kínálatban szereplő kitűnő "veres" borok bikavér típusúak lehettek. Ha pedig a "Vasáros" Gróber Ferenc Egerben bort árult, közöttük bikavér típusú "veresbort", mégpedig palackozva, akkor csakis a saját gazdaságából kikerült különféle borokat adhatta el. Az a tény pedig, hogy a kitűnő "veres" borokat palackozva hozta a kereskedés forgalomba, arról árulkodik, hogy a több komponensű egri bikavér íze, illata és zamata csak palackozott kivitelben volt állandósítható /tartósítható, megőrizhető/. Ezek a körülmények azt erősítik, hogy az egri bikavér legelső termelője Gróber /II./ Ferenc lehetett, az általa megteremtettet folytatta fia, Gróber /III./ Ferenc és ez utóbbi unokabátyja: Gróber Jenő - Gróber Sándor és Knezic Irén fia!

← A bikavér történetének fintora

A Heves Megyei Hírlap 1998. június 9-i száma arról tudósította az olvasót, hogy "Eger szőlő- és borkultúrájáért" Erdeméremmel tüntették ki Gróber Jenő 1941. november 3-án elhunyt egri szőlő- és gyümölcsmölcstermelő, bornemesítő egykori polgárt. Posztumusz - halála után - 57 évvel. A város magas elismerése Gróber Évához/Bitskey Aladárnéhoz/ került, aki Gróber Iván és Lestál Erzsébet leánygyermeke, a vértanú tábornok dédunokája. A Heves Megyei Hírlap munkatársa Gróber Jenő nevéhez kötötte a XIX. század során kialakult és fentebb leírt jó minőségű vörösborkészítés alapelveinek korszerű továbbfejlesztését és Gróber Jenő volt az, aki a medoc noir egri /megyei/ elterjesztését szorgalmazta. Magas fokú gazdasági ismereteire mi sem jellemzőbb, hogy elsőnek kísérletezett az országban a szőlőültetvények /szőlőskertek/ öntözésével, sőt - egy szőlőt megmunkáló ekekapát is konstruált.⁶⁶" ... egész Eger mély részvétellel fordul a Knezic^{h)} Károly utcai ház felé, ahol a városnak nagy fia tért meg őseihez, s ősei között az aradi tizenhárom egyikéhez, Knezich Károly vértanú honvédtábornokhoz ..." - így rótta le kegyeletét a híressé tett szülőváros nagyszemélyű és kivételes tehetséggel megáldott híverőjének porhüvelyé előtt.⁶⁷

A Knezic-Gróber leszármazottak, elsősorban a Gróber Sándor-Knezic Irén Anna Szidónia-ág leszármazottainak meggingathatatlan meggyőződés

se, hogy Gróber Jenő munkásságához és nevéhez köthető az egri bikavér megszületése és elhíresülése!

Fogadjuk el Sugár István kutatási eredményeiből levont következtetést, amely szerint Gróber /II./ Ferenc indította el a bikavérhez vezető, mindinkább tudományossá nemesedő utat, elszaporítva azokat a szőlőfajtákat, hazaiakat és külhoniakat egyaránt, amelyek alkalmasak voltak a vörös-borifélék nemessé tételére. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy fiának: Gróber /III./ Ferencnek olyan felesége volt, Köllner Ilona, aki magasszintű kémiai felkészültséget hozott a Gróber családba s jelentős mértékben járulhatott hozzá férjének bornezésítő munkásságához.

Kétségtelen tény, hogy Gróber Jenőnek vitathatatlan érdemei vannak a szőlő- és borkultúra továbbfejlesztésében. Munkásságának eredményeként honosodott meg a bikavér egyik fontos komponense: a medoc noir Eger vidékén, a megyében és az országban. Hozzájárulva ezzel az egri bikavér kontinenseken átívelő térhódításához!

+

Gróber /III./ Ferenc a XX. század húszas-harmincas éveiben Eger közéletében is, mint a legnagyobb adófizetők egyike, jelentős szerepet játszott. A Gróber-vagyon talán ekkor volt a legkiterjedtebb és a legproduktívabb. Ez a nagy értékű vagyon tette városi képviselővé. Virilis - vagyis ismertsége, megismert egyéni képességei, kedves tulajdonságai, áldozathozó-képessége és /természetesen/ vagyonossága alapján választott, delegált, meghívott tagja a városi képviselő-testületének. Tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának, jogi műveltsége és a hazai jogszolgáltatásban való jártassága elismeréseként. A belpolitikai kérdések iránti magas fokú érzékenysége, érdeklődése és tájékozottsága, valamint közismertsége, a város életében betöltött közszereplése állította a Nemzeti Egység Párt városi szervezetének elnöki tisztébe.

A kultúra, a művelődés, az iskoláztatás, különösen is a középfokú szakképzés iránti érdeklődése indította arra, hogy iskolaszéki tagként, illetőleg a kereskedelmi iskola felügyelő bizottsági tagjaként segítse városának iskolafejlesztésre irányuló elképzeléseit, megvalósításra szánt programjait.

Itt kell szólni Gróber /III./ Ferenc feleségének: Köllner Ilona Irma Amália szüleiről. Nagypapa Köllner Károly kereskedő volt. Édesapja már tanult ember: gyógyszerész, aki leánya megszületése előtt az évtized végén /1867-69 táján/ vette bérbe az igen híressé vált Telekessy-féle patikát /apotékát/, amelynek "üzemeltetésében" igen nagy segítségére volt felesége, Ilona Irma Amália édesanyja, aki

mind hozzáértőbben segítette férjét abban, hogy mind megbecsültebb szakemberré váljon. A szülőknek nagy szerepe volt abban is, hogy Ilona Irma Amália leányuk a korát megelőzve legyen igen jártas a kémiában, különösen is a gyógyszervegyészetben, elsősorban a folyadékok kémiájában. Köllner Lőrinc országos hírnevet szerzett egri gyógyszerész - ahogyan akkor mondták patikárius, apotekárius - a Magyar Gyógyszerész Egyesület tagja volt. Az egyesület 1874. május 6-án javaslatot tett az országos szervezésre, a regionális szervezetek létrehozására. Az I. kerület 3. /egri/ járásnak szervezési felelőssévé az elnökség Köllner Lőrincet kérte fel, amit el is fogadott. Megbízatásának maradéktalanul eleget is tett. Kijelenthető tehát az, hogy Köllner Lőrinc cselekvő részese volt a hazai gyógyszerészek országos szervezete létrehozásának. Az 1878. évi országos szakkiállításon gyógyszerészeti munkájának elismeréseként "Pályakoszorúzott gyógyszertervékenységért" bronz érmével tüntették ki.⁶⁸

A Gróber-Knezić család a -Gróber /III./ Ferenc és Köllner Ilona Irma Amália házassága révén - került rokoní kapcsolatba az ugyancsak a német fejedelemségek valamelyikéből bevándorolt és Egerben állandósult Köllner családdal, annak egyik leszármazottjával: Kornéllal is, Ilona Irma Amália testvéröccsével, a majdani honvéd tábornokkal, aki egyike volt annak a párosnak, akik a XX. század 30-as 40-es éveiben emléksztették a Knezić-Gróber családok "családfáját", szolgálva ezzel 1848-49 és vértanú tábornoka emlékének megőrzését, szolgálva ezzel 1848-49 részletei kutatásának egyik fontos feltételét!

Gróber /III./ Ferenc és Köllner Ilona házasságából -eddig ismereteink szerint- egyetlen fiúgyermek született: Ferenc, aki a Gróber Pillesz-ág ötödik Ferenc nevű gyermeke volt. Gróber /IV// Ferenc, hasonlóan édesapjához jogi diplomát szerzett Egerben és a megye szolgálatába állt. 1926-ban vette feleségül perlaki Perlaky Margitot, Perlaky Elemér és Wolff Margit leányát.

Perlaki Perlaky Elemér elődei 1802-től éltek Heves vármegyében, Domoszlón. Ebben az évben telepedett itt meg végleges jelleggel Perlaky István jogakadémiai tanár. Két fia volt. Károly 1836-ban Bars vármegye aljegyzőjeként dolgozott, Flórián pedig Heves vármegye főügyész státuszát töltötte be, akinek nevét más vármegyékben is ismertté tette kiemelkedő jogi felkészültsége és szigorúságában következő joggyakorlata. Károly fia Zénó már Domoszló földbirtokosa. Az ő gyermeke volt Perlaky Elemér, aki 1880-ban született Domoszlón. Egerben érettségizett, majd Mosonmagyaróvárott szerzett oklevelet 1900-ban. A zombolyai uradalomban kezdte pályáját. 1910-ben nevezték ki Heves vármegye gazdasági felügyelőjévé. 1921-től 1930-ig, nyugdíja-

zásáig az egri érsekség jószágigazgatói tisztét töltötte be. Haláláig domoszlói birtokán gazdálkodott - 150 kh-n.⁶⁹

Gróber Jolán -Gróber /II./ Ferenc és Pillesz Lujza hetedik gyermeke- 22 évesen ment férjhez Leide József cs. és kir. századoshoz, aki Olmützben született.⁷⁰ Német származású, elődei a Cseh Örökös Birodalomban telepedtek meg és katonáskodtak a cs. és kir. seregben.

A két nyugalmazott tábornok azt állította róla, hogy hivatásos katonai pályáját a cs. és kir. 85. gyalogezredben kezdte. Ez súlyos tévedés, mert az 1881. évi katonai név- és rangkönyvben /375.o./ az olvasható, hogy sohasem szolgált ebben az ezredben, mert a 60. egri állomáshelyű cs. és kir. ezredben avatták hadnagygyá, és innen helyezték át azugyancsak egri illetőségű 34. ezred egyik zászlóaljához. Az ezred törzse Kassán települt.⁷¹ Mint kiválóan felkészült tiszt gyorsan haladt a ranglétrán: 1891-ben főhadnagy, 1894-ben százados.⁷² Levéltári források tanúsága szerint Leide kapitány ekkor még nem használta nemesi előnevét. Ebből az a következtetés vonható le, hogy később, esetleg nyugállományba helyezésének alkalmával kaphatta "ármális" nemesiségét: a dolinai előnevet.⁷³ 1904-ben őrnagy és a 34. gyalogezred zászlóaljparancsnoka. 1909. május 1-vel alezredes, majd 1912. május 20-án ezredessé nevezi ki a császár és magyar király és a 34. gyalogezred parancsnoka lett. Az első világháború felgyorsította katonai karrierjét: 1914. augusztus 1-vel a keleti hadsereg parancsnokságára vezényelték és kinevezték vezérőrnagygyá. 1917 nyarán a II. hadsereg parancsnoka lett és október 1-vel altábornagygyá léptették elő. Hadszolgálatát 1918. november 30-án fejezte be - nyugdíjazásával. Feltehetően ekkor már egészsége súlyosan megromolhatott, Bécsbe költözött, ahol 1920. március 27-én elhunyt.⁷⁴

Talán nem szükségtelen a figyelmet arra felhívni, akikhez a Gróber lányok mentek férjhez, Leide József érte el a legmagasabb rangfokozatot. Azt sem lehet elhallgatni, hogy abban az ezredben kezdte tiszti szolgálatát, amelyben Knezić Károly is - 1826-ban, és amelyben 23 évet szolgált, és amelynek parancsnoka lett 1848 decemberében, éppen Karácsony első napján. Leide József pedig 1831. IX. 1-én (1917 VIII. 1-ig) és ette 33 éven át az a császár prófuntját, gyakorolván a század, a század, a zászlóalj és az ezredparancsnokságot. Ez -az idő eltérő- azo inosság-párhuzamosság nyilvánvalóan véletlen jelenség, de említést érdemlő.

Gróber Jolán és Leide József házasságából két gyermek született: Richárd és Jolán. Richárd édesapja példája nyomán a katonai pályát választotta élethivatásul.

Leide Richárd katonai pályájának iratgyűjtője /"anyakönyve"/ elvesztett, valószínűsíthetően akkor, ^{amikor} a Honvédelmi Minisztérium kitelepült nyugatra /Németországba/. Hazatérte után jelentkezett a megfelelő katonai parancsnokságon, ahol részletes életrajzot kértek tőle. Újonnan felfektetett iratgyűjtőjének felső negyedében a következők olvashatók: "Leide Richárd t/artalékos/ ezredes. 1895. /Eger, március 27./ Gróber Jolán, nemes ^d Jolinai Leide József, beosztása nincs." ⁷⁵

Kézírt írott okmánya a következőket tartalmazza: "Születtem 1895. március 27-én Egerben. Atyám os. és kir. ny/ugalmazott/ altábornagy volt, anyám egy egri kereskedő leány /Gróber Jolán/. Anyám 1908-ban, atyám 1920-ban hunyt el. Egyetlen testvérem, húgom van, Turkovich Károlyné, aki egy nyugalmazott gazdatiszt felesége, címe: Kunszentmiklós, Kossuth L. u. 34. A közeli rokonaim közül sógorom: Harsányi Endre /húgom Bátyja/ ⁷⁶ Balatonaligán egy állami gazdaságban pénztárnok; a sógornőm /feleségem húga/, Runyai Károlyné Budapesten egy gyógyszerellátó üzemben dolgozik, közelebbi címét nem tudom. Özv. Kermány Bertelanné, feleségem nagynénje ny/ugalmazott/ ref./ormátus/ lelkes özvegye, 11 kat./asztrális/ hold földje van Körmörben /Szatmár megye/. Egyéb közeli rokonságom nincs, fentiekkel személyesen és levelezés útján érintkezem.

Semminemű vagyonom nincs.

Feleségemnek 8 kat. hold földje van Körmörben özv. Kermány Bertelannéval, akivel ezidőszerint együtt lakunk. ⁷⁷

Feleségem a vagyont özv. Kermány Bertelannétól kapta ajándékba /1937-ben vagy 1938-ban/. Özv. Kermány Bertelanné a vagyont részben örökölte, részben azt a férje, aki 1930-ban meghalt - vásárolta.

Ezidőszerint - szolgálatból való elbocsájtásom: 1946 áprilisa óta feleségem és nagynénje, özv. Kermány Bertelanné összesen 19 ^{kat} /asztrális/ holdat kitevő birtokán gazdálkodom.

Nős vagyok, feleségem Harsányi Mária a háztartást vezeti. Feleségem szülei 1919-ben meghaltak. Feleségem bátyja Harsányi Endre gazdatiszt, 1928-tól fővárosi tisztviselő volt. Feleségem húga özv. Runyai Károlyné 1945-ig gyógyszerész volt - Poroszlón.

Ezidőszerinti foglalkozásukra már kitértem.

Egy mostohaanyom van: Mátyássy Hágunkné /Schelt Sára/, a Magyar Nemzeti Bank van alkalmazásban, vőm: Mátyássy László gépkocsi-vezető a mentőknél /dolgozik/ Budapesten, két gyermekük van: Gyula 11 éves, Katalin 9 éves. - Címük: Budapest, VIII. Üllői út 66/b. Vőm 1945 előtt ügyvéd volt.

Külföldi utak:

- 1909-ben Ausztriában, Mödlingben mint hadapród iskolás a német

nyelv elsajátítása végett.

- 1913 - 1918-ig szolgálattételre a 2. császárvadász-ezredbe^{ly} voltam beosztva és kevés kivétellel Tirolban tartózkodtam.

- 1945-ben március végétől november 1-ig Dél-Bajorországban /Gumpersdorf/ tartózkodtam a Honvédelmi Minisztériummal, melynek beteg-állományába tartoztam - kitelepítés folytán.

Iskolák:

- Végeztem 4 elemi iskolai osztályt /Budapesten és Szatmáron/ 1904-ben, 4 gimnáziumi osztályt /Kassán és Egerben/ 1909-ben, hadapród-iskolát /Kassán/ 1912-ben.

- Alosztály tiszti iskolát /Hajmáskéren/ 1920-ban, csapattörzs-tiszti tanfolyamot /Budapesten/ 1933-ban, csapatparancsnoki tanfolyamot /Budapesten/ 1940-ben.

1913. augusztus 18-án zászlóssá történt kinevezésem után dolgoztam császárvadásztisztként Tirolban. 1919-ben, a forradalom idején Egerben tartózkodtam és az egeri vörös gyalogezredben teljesítettem szolgálatot, mint századparancsnok a Sári-Szabó féle dandárban részt vettem a Miskolcig végrehajtott előretörésben. Később mint az egeri vörös-gyalogezred III. zászlóalj-parancsnoka részt vettem a Szolnok körüli ütközetben.

Az MKP, vagy az SZDP, vagy az MDP tagja nem voltam, illetőleg nem vagyok, vagy tagjelöltje. Semmiféle pártnak sem voltam, illetve vagyok tagja.

A katonai közigazgatásban 1913. augusztus 18-án léptem be; 1913. augusztus 18. - 1918. november 1.: 2. közös császárvadász-ezredben szakasz-, századparancsnok; 1919. március 1. - 1919. augusztus 1.: egeri vörös-gyalogezred századparancsnok.; 1919. augusztus 1. - 1920. augusztus 1.: egeri gyalogezred századparancsnok.; 1920. augusztus 1. 1922. szeptember 1.: vadász-zászlóalj segédtsiszt - Gyöngyös; 1922. szeptember 1. - 1924. május 1.: 14. gyalogezred századparancsnok - Eger; 1924. május 1. - 1933. augusztus 1.: 2. majdaa 10. gyalogezred századparancsnok - Szolnok; 1933. augusztus 1. - 1937. október 1.: a Honvédelmi Minisztérium V-VI. osztályának előadója - Budapest; 1937. október 1. - 1938. december 31.: 1. vadász-zászlóalj parancsnoka - Rétság; 1939. január 1. - 1941. október 1.: 1. gépkocsizó-lövész-lóalj parancsnoka; 1941. október 1. - 1945. X. 1.: Honvédelmi Minisztérium 3/b. osztály személyügyi előadó - Budapest.

Részt vettem:

- az első világháborúban a 2. közös császárvadász-ezred kötelékében, mint szakasz-, majd századparancsnok: az orosz fronton a Komarovi csata, Gorlicei áttörés, egyébként állóharcban.

- A második világháborúban: 1941. július 1. - 1941. augusztus 8.

mint az 1. gépkocsizó-lövészszázadosalj parancsnoka a gyorshadtest kö-
telékében,⁷⁸ Petsaro és Pervomajszknál egy-egy utóvédharcban vettem
részt.

Szolgálatom megszakítása nem állt be.

Partizánmozgalomban nem vettem részt.

Kitüntetések, dícséretetek:

Magyar Érdemrend Lovagkereszt hadiszalagon a kardokkal - 1941.

Kiváló csapatvezetésért.

Magyar Érdemrend Lovagkeresztje - 1938. Rétság: az 1. gk. löv.
zlj. kiképzéséért.

Ezüst Katonai Érdemérem /Signum Laudis/ - 1918. Olasz front.

Bronz Katonai Érdemérem - 1915. Olasz front.

Magyar Érdemérem - 1929. - Szolnok, kiképzésért.

Több okirati dícsérő elismerés. A 2. gyalogezred /csapatkiképzés-
ért/, amelynek keltjére már nem emlékszem.

II. osztályú német vaskereszt 1941-ben, mint az 1. gk. löv. zlj.
parancsnoka, csapatvezetésért.

A második világháború alatt 1945. május 2. - 1945. ^{november} 9-ig
amerikai hadifogságban voltam Dél-Bajorországban. A kitelepült Honvé-
delmi Minisztériummal kerültem fogságba. Fogságom ideje alatt /Gum-
persdorf/ kertészettel foglalkoztam. Ott említésreméltó tapasztalatot
nem szereztem. A fogságból az amerikai hadsereg egy zárthadifogoly-
-szállítmánnal Budapestre hazaszállított. Haza 1945. XII. 2-án ér-
keztem meg.

Mozgalmi múltam nekem és feleségemnek nincs.

Mostoha leányom és vóm tagja az MDP-nek, két unokám úttörő éltar-
ló. Egyéb rokonságom mozgalmi életéről közelebbi adataim nincsenek.

Az elmúlt évek alatt üldöztetést nem szenvedtem.

A felszabadulás óta sem nem ítélték el, sem fegyelmi ítélettel
nem sújtottak. Barátaim nincsenek, főleg földművesekkel érintkezem.

Különösebb képességei: régebben versenylövő és kiváló úszó voltam.
Előrehaladt korom és gégerákom miatt különös képességeim ma már nin-
csenek. A honvédségnél -minthogy ebben az évben gégerákkal már két-
szer operáltak- legfeljebb helyi irodai szolgálatot tudnék ellátni.

Politikával régebben mint hiv. tiszt egyáltalán nem foglalkoztam.
Ma a politikát figyelemmel kísérem, és a mai rendszerhez igyekszem
mindenben alkalmazkodni. Pártiskolát és szemináriumot nem végeztem,
de szemináriumi füzeteket tanulmányoztam."⁷⁹

+

Aligha vitatható, hogy 40 - 50 év múltán az emlékezet megkopik,

megfogyatkozik, esetleg meg is rokkan. Ez az állapot bekövetkezhet az életévek számának növekedésével, de lehet szándékolt is. Ső sincs arról, hogy Heide Richárd m. kir. honvéd ezredest a valóság meghamisításával lehetne vádolni azért, hogy 1946-ban írt életrajzában nyilvánvaló valótlanosságokat állít. Pl.: Mem szól császárvadász-ezrede szakaszának, századának a tiroli hadműveletekben való részvételéről. Helyette inkább az oroszfronton történt keményvívói és a gorlicei ütközetekről szól /ír/. Ez utóbbi 1915. május 2-án történt, az olasz hadüzenet pedig május 23-án következett be. Hihető-e, hogy 21 nap alatt a 2. közös császárvadász-ezred átszállítható a keleti frontról Dél-Tirolba. Erősen kétséges! A hadüzenet előtt hónapokon keresztül folytak a tárgyalások a Monarchia és az olasz diplomaták között, amelynek eredményeként ^{Itálicu} szerette volna "visszakapni" Dél-Tirolt, Dalmáciát, az Isztria-félszigetet és az Isonzó térségét, vagyis az olaszlakta területeket. Hihető-e, hogy egy várhatóan bekövetkező háborús viszonyok közepette a Monarchia vezérkara a 2. császárvadász-ezredet a keleti frontra vezényli? Holott ennek ellenkezője következik be: Tiroltól az Adriáig a vezérkar 125 zászlóaljat, 18 huszárszázadot és 67 úteget "telepít". Egy hadosztályból és két hadtestből megszervezi az 5. hadsereget, és ide vezényli a zömmel magyar ezredekkel álló VII. hadtestet is Habsburg József főherceg parancsnoksága alatt. Ebben a hadtestben harcoltak a debreceni, a szegedi, a karánsebesi, a temesvári ezredek és a 20. honvéd-hadosztály ezredei: a budapesti, a debreceni, a nagyváradi és a székesfehérvári honvédezredek, amelyek nem kaptak hegyiharc-kiképzést.

1915 folyamán négy isonzói harc zajlott le és kiméletlen hegyi harcok dúltak az olasz offenzíva részeiként. Honvédeinknek a hegyoldalakon kötőrő- és -zúzógépekkel kellett lövészárkokat, -gödröket /ka-vernákat/ kiépíteni, miközben el kellett "viselniök" az olasz lövegek állandó és pergőtüzét, amely százszámra szedte közülük az áldozatot. A jelentések szerint, minden ötödik magyar katona meghalt és nagyon sok volt a sebesült, a pszihés/lelki/ beteg, sokuknak a tudata bomlott meg a tüzéség okozta borzalmak következtében. A sebesülések zömét a szikladarabok, szilánkok okozták. A sebesültek ellátása is nehézkes volt a gyakori tüzéségi támadások, tüzek következtében. A hegyiharcok szinte megbénították a hadtáp működését, fogyóban volt az élelem, amelynek következtében a harcolók gyakran "megtapasztalták" az éhezés kínjait, kevés volt a gyógyszer és a kötözőanyag, elrongyolódott mundérjaikban tapasztalhatták a katonák a magas hegyek hajnali fagyos hidegjét - és így tovább lehetne sorolni a háború kínjait!

Lehet, hogy ezek a tragédiák fogyasztották, koptatták Leidőre

hárd m. kir. honvédezredes emlékezetét és lelkiismeretét? Elképzelhető! Hiszen az ő ezredében is szolgáltak magyar katonák, hiszen a 2. császárvadász-ezred közös volt!

Katonáink, a magyar ezredek katonái -mérhetetlen veszteségek árán- helytálltak. 1915 végére az olasz hadsereg offenzívája kifulladásra a Monarchia csapatai lényegében megtartották állásaikat!

1917-ben, de különösen is 1918-ban egyre inkább eluralkodott a háború tagadásának szelleme, akarása. A Monarchia hadvezetése úgy gondolta, hogy egy, a Piavé völgyében indított offenzíva, ha győzelemmel fejeződik be, megmentheti a Monarchiát a közelgő háborús válságtól. Ebben már Leide Richárd századparancsnok sem hitt. Jelentéseiben számos alkalommal felhívta előljáró parancsnokainak figyelmét katonáinak elégedetlenségére, amit az élelem- és a lőszerhiány, nemkülönben a lerongyolódás okozott, jelentéseiben arra is kitért, hogy századában, a háború elleni tiltakozás jeleként megjelentek a vörös karszalagok, az ötágú vörös csillagok, a röplapok, amelyeket a pótalakulatok katonái hoztak a háterszágból. Fokozta a háborúellenes hangulatot az is, hogy a vezérkar kifejezetten szította a magyarellenességet, amely abban is megnyilvánult, hogy magyar /vagy többségében magyar/ ezredek állították a támadó /első/vonalakba. Az 1918. június 13-án elindított támadást, a Piavé folyón való átkelést is a 44. kaposvári és a 69. székesfehérvári ezred kezdte meg, át is jutottak a folyón, miközben az olasz tüzérség megkezdte az ideiglenes híd szétlövését, ez annyira eredményes volt, hogy az időközben elindult heves esőzés, megnövelve a folyó vizét, az elsodorta a hadihíd maradványait. A két magyar ezred kiszolgáltatottá lett - különösen is lőszerutánpótlását tekintve.

[Az offenzívát a vezérkar június 20-án kénytelen volt beszűntetni!
] A piavei összeomlás Leide Richárdot megrendítette, elkésérettette. Életét a hivatásos katonáskodásra tette fel. Mi lesz /^a jövőjével?! Polgári foglalkozása, erre jogosító végzettsége nem volt! Csak ehhez értett.

Ő is elindult hazafelé - katonáival együtt. Fogságba nem akart kerülni. Hazafelé? Hová? Édesapja Bécsben telepedett le. Oda nem kíváncsított. Nem akart altábornagy apjával éles-heves vi^utkba bocsátkozni, hiszen ő is tagja volt annak a tábornoki karnak, amely hibát-hibára halmozott és felelős lehetett a háború embervesztéséiért.

Egerbe jött. Mert jobban bízott a Knezić-Gróber leszármazottakban. Édesanyját: Gróber Jolánt már 1908-ban elvesztette. Kihez menjen? Még nőtlen volt, alig múlt 23 éves. Úgy tűnik, jobban bízott a-

27

zokban a rokonokban, akik kötelességüknek tartották a haza fegyveres védelmére való felkészülést, de csak tartalékos/tiszt/ként, nem ambicionálta a hivatásos katonai pályát, de tolerálta^(iv) azt.

Rendkívüli módon felkavarta a polgári demokratikus forradalom bekövetkezése és győzelme, különösen is az, hogy a frontokról hazatérő katonák is támogatták azt. ^{Javabb} megértette cselekedeteiket, mert átélte s átérezte háborúellenességüket. Megrettentette az Osztrák-Magyar Monarchia szétesése, amely nyomtalanul és ellenzés nélkül következett be. Nem értette ezeket a fogalmakat: nemzeti tanács, s hogy kikiáltották -a nemzet többségének akaratából- a Magyar Népköztársaságot. Az nyugtatta meg kissé, hogy a köztársaság elnöke gróf Károlyi Mihály lett, aki igen népszerű volt az akkori Magyarországon. /Nem nagyon bánkódott a császárság megszűntén. Az olasz fronton nap mint nap tapasztalhatta Habsburg József főherceg, hadtestparancsnok magyarellenességét és indokolatlan makacsságát a támadó hadműveletek erőszakolásában, holott azok rendszerint kudarcra végződtek./

Kétségbe ejtette, hogy a haza egyre kiszolgáltatottabbá kezdett válni, hogy a szerb királyi csapatok megszállták a Vajdaságot, Bácska és Barany^(a) jelentős részét, a román királyi csapatok is megindultak Erdély felé, a cseh és a szlovák csapatok 1918-1919 fordulójáig megszállták Dévényújfalú-Homonna-Mezőlaborc vonalát. Mindezek a győztes szövetségesek egyetértésével történt. Ferdinand Vix francia alezredes, a Budapestre delegált szövetséges katonai küldöttség vezetője, aki 1918. december 3-án jegyzéket nyújtott át a Magyar Népköztársaság^(g) kormányának, amit december 23-án megismételt, amelyekben a prágai és a bukaresti kormányok új és újabb területi követel^(k)éseiket fogalmazták meg. Közölte azt is /december 16-i jegyzékében/, hogy a szövetséges hatalmak felhatalmazták a román királyi hadsereget a dámarkációs vonal átlépésére!

Némi megnyugvást és bizakodást jelentett számára a Hadügyminisztérium ama rendelete, amely a zsoldoshadsereg létrehozását célozta.⁽⁸⁰⁾

Mindeközben rádöbbsent arra, hogy szülővárosa: Eger is veszélyeztetetté válhat, idegen csapatok szállhatják meg. Arra az elhatározásra jutott, hogy felajánlja szolgálatát a polgári/Berinkei-/kormány-nak, illetőleg a szociáldemokrata Böhm Vilmos vezette Hadügyminisztériumnak. Jelentkezett is az egeri állomáshelyű a 14. honvéd gyalogezred parancsnokságánál. Bizakodással töltötte el a Böhm Vilmos vezette Hadügyminisztérium ama elképzelése /programja/ is, hogy az új hadsereg 3 - 3 dandárcsoportot és egy tüzérezredet magában foglaló

hadosztályból álljon. Ellenezte, hogy ezt az új hadsereget az önkéntes jelentkezés módszerével hozzák létre, híve maradt a hadkiegészítés rendszerének. Mérhetetlenül felháborította Vix francia alezredes március 20-i újabb jegyzéke, amelyben újabb területek átadására szólította fel a Magyar Népköztársaság kormányát, amit Leide Richárd ultimátumként fogott fel.

Bármennyire is megtanulta munkásokból lett katonáit ^{tisztelni, becsülni} Leide Richárd szakasz- és századparancsnok, nem tudott megbarátkozni a Magyarországi Tanácsköztársaság dolgozó osztályok érdekeit érvényesítő intézkedéseivel. Az intézkedésekben kivételt képeztek számára a védelmi erő létrehozására irányulóak. Örömmel tapasztalhatta, hogy az új kormány hadügyi népbiztossága kiemelt feladatának tartotta a ütőképes Vörös Hadsereg megteremtését. Kedvének megfelelő "üzenetet ^{olvasott} ki" abból a hírből, hogy a Hadügyi Népbiztosság egyik legnagyobb gondja a jól képzett, megbízható parancsnoki kar megteremtése, meggyőződése, hogy a közös- és a honvéd-hadsereg tisztjei nélkül a Vörös Hadsereg vezetése aligha lehetséges. Ezért 1919. március 29-én rendeletet adott ki arra, hogy a volt tiszteket parancsnoki beosztásukban meg kell tartani, kivéve, ha ellenük politikai okokból komoly kifogás esik. E rendelet következtében Leide Richárd gyakorolhatta század-, majd májusban zászlóaljparancsnoki beosztását az egri vörös ezredben. Döntésének helyességét igazolva látta abban is, hogy volt tisztársai is jelentősebb beosztásokat töltöttek be a Vörös Hadseregben. /Pl.: Julier Ferenc, Tombor Jenő, Sárói Szabó Tibor, Werth Henrik, aki a Vörös Hadsereg 7. hadosztályának parancsnoka lett, Sztojaković Dömötör, aki a Magyarországi Tanácsköztársaság katonai hírszerzőjeként értékes tényeket szolgáltatott a Szerb-Horvát-Szlovén Királyság katonai alakulatainak mozgásáról, a vezérkar terveiről, akit vitéz nagybányai Horthy Miklós 1944. március 23-án kormányelnöki feladattal bizott meg, természetesen azt követően, hogy ebben megállapodott Edmund Veessenmayer^{val}, a Német Birodalom diplomatájával. Sztójay Döme, az egykori Sztojaković Dömötör, 1944 augusztus utolsó napjaiig töltötte be miniszterelnöki hivatalát./

eredményes

Mindezek eredményeként és következtében jött létre az a figyelmet érdemlő esemény, hogy Leide Richárd a volt egri 14. honvéd-gyalogezred Sárói Szabó Tibor csoportjának, később az általa vezetett és elhíresült 39. dandár alárendeltségében vett részt Miskolc felmentésében - zászlóalja élén! Majd az Északi Hadjáratban.

Mi ösztönözte, készítette Leide Richárd császárvadász századot a Vörös Hadsereg tisztjeként harcolni a haza ellenségei ellen, a ha-

za területi integritását semmibe vevő volt szövetségesek, volt bajtársak ellen? Tudta, hogy a már megszállt országrészekben nagyon-nagyon sok magyar ember él. S azoknak mi lesz a sorsuk - jövőjük?! Az utóbbi hetekben, hónapokban gyakran felidézte a hadapród-iskolán tanult és Napóleonnak tulajdonított hadtörténeti ismereteket: Ha a haza veszélybe kerül, a katonának erkölcsi kötelessége fegyverével a haza segítségére sietni, tekintet nélkül arra, hogy milyen politikai rendszer van hatalmon! - Hogy így tartalmazta-e könyvük a napóleoni gondolatot, pontosan nem emlékezett rá, de igaznak tartotta, most különösen is. Ő megtette, amit a nagyon sok sebből vérző haza megkívánt, megkövetelt tőle.

A vörös hadseregbeli szolgálatát elég gyakran szóvá tették előljárói a honvédtiszti szolgálata alatt. 1933. augusztus 1-ig Egerben a 14., illetőleg Szolnokon a 10. gyalogezred századparancsnoka volt. Miért, miért nem, ennél többet nem bíztak rá! Édesapja barátai segítettek hozzá ahhoz, hogy 1937-ig a Honvédelmi Minisztériumban szolgálhasson előadóként.

Magyarország második világháború felé tartó készülődése "oldotta fel" a vele szembeni fenntartásokat. Mivel tanult katonai szakfelkészültsége hegyivadász volt, 1937-ben kinevezték Rétságra az 1. vadász-zászlóalj parancsnokává, "megszabadulván végre" századosi rangjától is. Az ország politikai vezetésének háborús készülődési programja /a "győri program"/, az 1938. évi XX. tc./ közvetlen hadsereg-felkészítésre, korszerűsítésre 600 millió, közvetett: "a védelmi képességet szolgáló" kiadásokra 400 millió Pengőt irányzott elő. Ezek a politikai döntések "eide Richárdot annyiban "érintették", hogy 1939. január 1-i hatállyal kinevezték az 1. gk. lövész-zászlóalj parancsnokává.

1941. június 26-án a "Legfelsőbb Hadúr", vitéz nagybányai Horthy Miklós kormányzó egyetértésével a minisztertanács elhatározta a Szovjetunió /Szovjet-Oroszország/ elleni azonnali hadbalépést, a vezérkar pedig elrendelte több határmenti szovjet-orsz város bombázását.

Bárdossy László miniszterelnök másnap, június 27-én a parlamentben bejelentette a hadiállapot beálltát hazánk és a Szovjetunió között. 1941. június 28-án a Kárpát-csoport megindult a Szovjetunió ellen.

Június 26-án Werth Henrik /a Vörös Hadsereg 7. hadosztályának egykor volt parancsnoka/ vezérezredes, a honvéd vezérkar főnöke parancsot adott a VIII. hadtest és a gyorshadtest mozgósítására, a Kárpát-csoportot pedig Szombathelyi Ferenc altábornagy parancsnoksága alá rendelte. A gyorshadtest alárendeltségébe tartozott az 1. és a 2. gépkocsizó-lövész dandár, az 1. gk. löv.-dd. kötelékébe az 1. gépkocsizó-lövész zászlóalj, amelynek Leide Richárd volt a parancsnoka.

Az 1. gk.-dd. július 2-án vette fel a harcot az ellenséggel és nyomult előre a Tatár-hágon át Kolomna irányában. /Az események véletlen furcsasága-érdekessége, hogy a dandár megindulási helyétől nem messze esik Dolina, amely helységtől kapta Richárd édesapja: Leide József altábornagy nemesi előnevét, amit fia is örökölt!//

A dandár július 7-én átkelt a Dnyeszteren Mihalce térségében és 9-én felzárkózott a Szeret folyó vonalára. A hadművelet eme szakaszának különössége, hogy a dandár nem vett részt közvetlen harcselekményekben. Okát egy július 5-én keltezett jelentés deríti ki, amely szerint a csapatokat igen rosszul érintette a gépkocsik kb. 40 %-os használhatósága. A műszakilag is "lekopott" gépkocsikból legfeljebb 40-50 tonna szállítására alkalmas vonatoszlopokat lehetett összeállítani. A gyorshadtest sávjában az utak tele voltak üzemképtelenné vált, leállt és üzemképtelenségében javíthatatlan gépkocsikkal, amiket "kár volt kiküldeni a hadszíntérre"! A behívott gépkocsik a "legfantasztikusabb" feliratokkal "mozogtak a gyorshadtest körletében: Elida crême, Zwack likőr, Hattyú szappan, Kohn Mór stb., stb. ... A VI. kerékpáros-zászlóalj sem lőszert, sem üzemanyagot, sem gazdasági hivatalt nem tudott magával hozni a fírontra, az egészségügyi szolgálatok késedelmesen vonultak be, az ellátószervek csak 5-én kezdték meg tevékenységüket.⁸¹

Július 6-ától, Rundstedt vezértábornagy kérésére a gyorshadtest, Werth Henrik vezérkari főnök egyetértésével a birodalmi "Dél"-hadsergcsoport közvetlen alárendeltségébe került, megerősítve a VIII. és a 15. kerékpáros-zászlóaljjal. Feladata lett, hogy biztosítva a 17. birodalmi hadsereg jobb szárnyát, érje el a Kalus folyót és törjön előre Vinnyica irányában. Az 1. gépkocsizó-lövészzászlóaljnak pedig el kellett érkeznie Dunajevciig. A 2. gk. löv.-dd. támadása az ellenség sorozatos ellenlökései következtében lelassult. Az 1. gk.löv.-dd. nem tudott a segítségére sietni, mert a gyakori és kiadós esőzések következtében felázott talajon ökörvontatású harceszközeivel csak "lépésben" tudott haladni /?/& A 2. gk. löv.-dd-t a bekerítéstől a 11. harckocsi-zászlóalj és az 1. lovas-páncéloszászlóalj mentette meg. A gyorshadtest kifáradt, leharcolta magát. Ezért Dálnóki Miklós Béla vezérőrnagy levélben kérte a birodalmi "Dél"-hadserg csoport parancsnokát a pihenő engedélyezésére. Levelében felvetette a gyorshadtest kivonásának elrendelését is. A német parancsnokság, de Werth vezérkari főnök a pihenőhöz sem járult hozzá. Ellenben a 6. birodalmi páncélos-hadosztálynak rendelték alá, amellyel augusztus 16-án benyomult Nikolájevbe és augusztus 24-ig tartalékba került Krivoj Rog körzetében.